

مکان، روح مقاومت و ملت

جنگ دوازده روزه اسرائیل و امریکا علیه ایران، برکات زیادی داشت. خسارت‌های آن اگرچه زیاد بود، اما به مصداق آیه «إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا» و قضیه جامعه‌شناسانه «فرصت‌ها از دل بحران‌ها می‌روید» جهان ایرانیان را به دو بخش قبل و پس از جنگ تقسیم کرد. در وصف برکات جنگ، تقریباً همه تحلیل‌گران ایران‌دوست در این نکته مشترک بودند که «وحدت ملی» مردم از ارکان مقاومت ملت و شکست طمع بیگانگان بود. وحدت، فعل جامعه بود که با پذیرش و مشارکت افراد و احاد آن به‌دست آمد. نکته اما، زمینه وحدت بود که در این جنگ حول «مکان» برقرار شد. مکان، وطن ایرانیان بود که در هزاره‌ها در آن جا زیسته و در رویدادهای آن شریک بوده‌اند. نسل حاضر، میراث‌دار زبان، فرهنگ، اندیشه، ذهنیت و سایر دستاوردهای جامعه ایران بر بستر وطن است. اگر نمی‌توان میان ایرانیان حاضر با گذشته آنها خط فاصله واضحی تعیین کرد، از این‌روست که همه صفات و توان امروز دنباله گذشته آنان است و هر چیز نو نیز یا تحول‌یافته امر قدیم است یا پاسخ و پذیرش ایرانی امروز با خصوصیت و اندیشه خود به پدیده نو. در هر صورت آنچه جامعه امروز ایران را به‌عنوان یک ماهیت ممتاز و قابل تشخیص از دیگران معرفی می‌کند، هویت یا امتداد صفات تاریخی آن در بُعد زمان است. در جنگ با عراق، آنچه محور وحدت ایرانیان بود، در کنار وطن و مکان، دفاع از انقلاب جوان و آرمان‌های اسلامی آن هم بود. در جنگ دوازده روزه اما، به دلایل مختلف از جمله غافلگیری وقوع آن، پراکندگی دیدگاه‌های سیاسی جامعه، کوتاهی و ضربتی بودن شروع و پایان جنگ، فرصت برای ظهور عوامل دیگری برای وحدت جامعه فراهم نبود. اما وحدت به شکل باورناپذیری حول مفهوم وطن که نمونه برجسته‌ای از مکان و منظر است، شکل گرفت. اینکه پدیده مکان اولین، عام‌ترین و قوی‌ترین محور اتحاد در جامعه باشد، باید چشم‌ها و دل‌ها را به ظرفیت‌های مغفول آن باز کند. روشن است که دلبستگی مردمی که جمع کثیری از آنها ناراضی از شرایط سیاسی جامعه هستند، به وطن موجب همراهی با حاکمیت در تقویت موضع او باشد، کشف مهمی بود که از جنگ دوازده روزه به‌دست آمد. به نظر می‌رسد که ظهور مفهوم مکان به‌مثابه عنصر اولیه، مورد وفاق و پر قدرت برای وحدت جامعه و فرصتی برای حاکمیت و علی‌الخصوص بخش‌های تخصصی آن در حوزه مکان و منظر است تا به آن دوباره بپردازند. دانشگاه‌ها، مفهوم مکان را جانشین فیزیک فضا کنند و با تبیین ابعاد درهم‌تنیده عینی و ذهنی آن، اذهان کارشناسان را به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های آن هدایت کنند. برنامه‌ریزان و مدیران مرتبط با مقوله فضا، مفهوم سرزمین را جانشین محیط زیست، منابع طبیعی، زمین، مسکن و محوطه‌های میراثی کنند. بدانند آنچه زیر پا، در اطراف و در ذهن ساکنان این سرزمین وجود دارد، منظومه‌ای یکپارچه از زمین و زمان است که قابل تفکیک نیست. زمین آن جغرافیای مکان و زمان، رویدادها و تفسیر ساکنان از تعامل زمین و زمان را نشان می‌دهد. تنها در جنگ دوازده روزه بود که مفهوم مکان با کمال خود به ظهور رسید و توانست با ایجاد وحدت در ملت قدرتی در او ایجاد کند که ائتلاف شیاطین بزرگ جهان نتواند او را نابود کند. در جنگ دوازده روزه، «مکان» پیروز اصلی بود. عکس روی جلد را محمدرضا سرتیپی اصفهانی از آثار و بقایای جنگ ایران و عراق در شهر خرمشهر گرفته است.

مدیرمسئول
سیدامیر منصوری
amansoor@ut.ac.ir

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Manzar journal. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله

منصوری، سیدامیر. (۱۴۰۴). مکان، روح مقاومت و ملت. منظر، ۱۷ (۷۲)، ۳.

DOI: [10.22034/manzar.2025.230211](https://doi.org/10.22034/manzar.2025.230211)
URL: https://www.manzar-sj.com/article_230211.html

